

tidlig mediebegivenhed, hvad betød den? Hvordan blev den anmeldt og vurderet i udlandet? Blev der skabt værdifulde kontakter måske i en sådan grad, at det kunne ses statistisk osv. osv. Hertil kommer selvfølgelig også en evt. vurdering af arkitektens betydning. Alt det har imidlertid ikke været nærværende forfatterens intentioner. Han har i stedet opridset en beskeden historik og så ellers ladet bygninger og de enkelte sektioner fortælle deres egen historie i en kort tekst, illustreret med samtidens mange billeder og tegninger af bl.a. hovedarkitekten Martin Nyrop. Det kan selvfølgelig være en god idé. Men det er blot en skam, at adskillige har været gengivet mange gange før.

Den tilgangsvinkel betyder imidlertid, at forfatteren med sin bog er med til at fastholde »myten« om 1888 som det store afgørende vendepunkt for Københavns og landets udvikling. Vi mangler således endnu at få klarlagt, hvad de mange udstillinger herunder 1888-udstillingen – i virkeligheden betød på lidt længere sigt.

Henrik Fode

Søens folk. Beretninger fra århundredskiftet. Dampskibskaptajn. (Nationalmuseet, Christian Ejlers Forlag, 1988) 232 s., 378 kr.

Sidste bind af Nationalmuseets og Christian Ejlers Forlags store serie i 8 bind om søens folk omhandler eliten om bord. Dampskibskaptajnen.

I modsætning til de foregående bind, er dette en enkelt mands beretning, Johannes Ingerslev Nielsens. På mange områder er den imidlertid ukarakteristisk. Det gælder hans baggrund: Han var således ikke den uartige søn, der blev sendt til søs, men søn af en stationsforstander i et af Københavns

mondæne forstadskvarterer. Hans karriere var heller ikke typisk, han gik nemlig ret tidligt i land for at blive skibsinspektør og siden tillige dommer i Sø- og Handelsretten samt medlem af Statens Overskibstilsyn.

Alt det spiller en vis rolle, for det forklarer, hvorfor hans beretning er så vel-formuleret og velovervejet og det kan kort og godt betyde, at den næppe er særlig repræsentativ. Det indebærer imidlertid ikke, at den ikke er læseværdig, for det er den i høj grad, men som kildegrundlag for fremtidige studier i dampskibskaptajnens forhold, økonomisk, socialt, familiemæssigt og meget mere, kan den næppe betragtes som værende særlig pålidelig. Hertil kommer ydermere, at den er blevet til i en moden alder, hvor alle ubehageligheder var på afstand.

Selvfølgelig har det været fristende for udgiverne – når de stod med en så stor fyldig beretning – at lade den fylde hele bindet. Det betyder desværre på den anden side, at kolleger ikke er kommet til orde.

Om hele værket – de 8 bind – er at sige, at resultatet er blevet et fornemt monument for dansk søfart. Der er gode billeder og masser af læsestof fra alle verdenshave – og så er udstyr og layout yderst tiltalende.

Henrik Fode

Knud Aagaard: *Vejledning ved en Gaards Drift i Hedeegne.* Kbh. 1811. Repr. genoptryk. (Grindsted Bibliotek, 1988).

I de senere år har interessen for Det kgl. danske Landhusholdningsselskabs virksomhed i årene efter de store landboreformer taget et opsving, og mange lokalhistorikere er ved at erkende, hvilket utroligt stort informationsmateriale selskabets arkivfonde og mangfoldige

skrifter indeholder for tiårene efter 1800.

Grindsted Bibliotek har nu fundet Knud Aagaards prisbelønnede skrift fra 1811 frem og genudgivet den i en tarvelig fotokopi. Det tarvelige skal ikke bebrejdes udgiverne, da enhver, der har set de originale skrifter, ved at de var trykt på tarveligste og tyndeste papir med en yderst ujævn sværtning af satsen. En fotokopi herefter kan jo dårligt blive fuldkommen, ja man kan vel sige, at det tarvelige udstyr er helt i Det kgl. danske Landhusholdningsselskabs ånd. Derimod må der nok stilles et spørgsmål til, hvor stort det publikum er, som i dag kan have glæde af et genoptryk af et skrift med gamle trykte gotiske bogstaver uden realkommentarer af nogen art. Der er immervæk gået næsten 200 siden skriftet blev forfattet, og sprogbrugen har ændret sig en del siden 1810.

For den del af publikum, der stadig behersker den gamle skrift og den ældre tids sprogtone, er der imidlertid meget at hente hos Knud Aagaard med hensyn til indsigt i de særlige vilkår og den særlige kulturform, som landbrug i hedeegnene blev drevet under før hedeopdyrkningens tid. Knud Aagaard

ønskede dog også heden opdyrket, men hans meninger og råd var beherskede og argumenterede, hvad enten det drejer sig om gødning, husdyrhold, for eks. større vægt på bistader, eller dyrkning af vegetabiliske produkter. Hvad det sidste angår, er han en varm fortaler for større hør dyrkning og for større og bedre havedyrkning. Under det sidste argumenterer han bl.a. for en større udbredelse af dyrkningen af grønkål, gulerødder og kartofler, da de udover anvendelsen til den almindelige madlavning også vil have stor betydning som foder til husdyrene. Man måtte selv vurdere hvilke råd, der passede bedst ind i den enkelte bedrift, men noget måtte der ske: »At blive stående på det samme trin, hvor forfædrene stod, går nu ikke an. Vore udgifter formeres, derfor må vi også stræbe at formere vores indtægtskilder. Nærværende tiders besværligheder opfordrer just til større anstrengelse. – Gid da mere velstand og blidere kår måtte ved fornuftig flid opnås af den jyske hedebo! Med gid også, at jysk, tarvelighed tillige med hjertets gode egenskaber aldrig måtte forlade dette brave folk.«

Finn Stendal Pedersen

KULTURHISTORIE

Kim Tørnsø: *Djævletro og folkemagi. Troldomsforfølgelse i 1500- og 1600-tallets Vestjylland.* (Aarhus Universitetsforlag, 1986). 166 s.

I de sidste årtier har historikeres, etnologers, kirkehistorikeres og sociologers interesse for 1500-1600årenes hekseprocesser eller troldomsforfølgelser resulteret i talrige spændende arbejder. Blandt de seneste er historikeren Kim Tørnsøs bog om troldomsforfølgelse i

1500-1600årenes Vestjylland, nærmere bestemt Vester Horne, Skast, Gørding og Ribe herreder med Fanø og købstæderne Ribe og Varde, eller omtrent det daværende Riberhus len, idet dog Malt herred hér mangler og Ribe herred først er oprettet efter 1864 og både omfatter mere og mindre end de gamle kongerigske enklaver.

Med sin bog har Kim Tørnsø sat sig det mål »at udvide forståelsen af den betydningsmæssige sammenhæng og de